

Med og imot kunsten

//

//]]]]> //]]>

Hva har skjærer og kunstverdenens kuratorer til felles? Ikke så rent lite, skal vi tro den tyske filosofen Peter Sloterdijk. Under forrige *Torpedo Salong* ble den mulige forbindelsen mellom kunsten og hans begrep om «den kyniske fornuft» debattert.

Av Svein Henrik Nyhus

Forlaget og bokhandelen Torpedo har i vinter startet en serie samtalebaserte tverrfaglige møter i sitt lokale i Kunsthall Oslo. Andre par ut i rekken var Geir Haraldseth, daglig leder ved Rogaland Kunstsenter, og filosof og kunstteoretiker, Philipp Kleinmichel. På agendaen stod forbindelsen mellom kunsten og den kyniske fornuft hos den tyske filosofen Peter Sloterdijk.

På Torpedos hjemmeside kan man lese at arrangementsserien *Torpedo Salong* er formet etter dialogen – den utforskende meningsutvekslingen – fremfor polemikken. Når emnet er en mangfoldig, og i seg selv relativt polemisk tenker som Sloterdijk, er det en velegnet tilnærming.

Polemisk og omfattende

//

//]]]]> //]]>

I sine mer enn tredive utgivelser har Peter Sloterdijk, som er professor i filosofi og medievitenskap og til daglig rektor ved kunsthøyskolen i Karlsruhe, skrevet om et mylder av emner. Samtidig har han klart å hete opp det filosofiske ordskiftet både i hjemlandet og på resten av kontinentet. I debatten som verserte i etterkant av foredraget *Menneskeparken* (1999) kom han, blant andre, på kant med Jürgen Habermas. Uenigheten dreide seg om synet på humanismen.

I *Menneskeparken* skriver Sloterdijk om bioteknologiens fremskritt og hevder at vi med dagens teknologi er havnet på den subjektive siden av seleksjonen. Når vi er kommet dit at mennesket kan produseres, strekker da humanismebegrepet egentlig til? Sloterdijk svarer i foredraget klart nei. Men Sloterdijks virke er langt fra bare polemisk. I 2004 ferdigstilte han trilogien om «sfærene» (*Sphären I-III*), en storstilt undersøkelse av menneskets romlige liv.

Selv om *Sphären* også innbyr til refleksjon rundt kunstfeltet konsentrerte Haraldseth og Kleinmichel seg om to andre utgivelser denne kvelden; debuten *Kritik der zynischen Vernunft* (1983), som det hevdes er den bestselgende filosofiske boken i Tyskland de siste femti år, og *Zorn und Zeit* (2006).

Katt og mus

//]]]]> //]]>

Haraldseth, som også jobber som kurator og kunstkritiker, innledet samtalen med å bemerke Sloterdijks posisjon i det tyske intellektuelle klimaet. For Haraldseth fremhevet hvordan Sloterdijk, med sin opposisjonelle holdning, har en tendens til å vri seg unna kritikk. Når det oppstår debatter, hevdet Haraldseth, imøtegår Sloterdijk sine motstandere ved å vise til et slapt akademisk byråkrati, gjerne representert ved den sene Frankfurterskolen.

Konklusjonen var klar: Ved å innstille sitt kritiske skyts nettopp fra randsonen av det akademiske liv har Sloterdijk gjort seg nærmest uangripelig.

Kleinmichel utdypet dette poenget med å vise hvordan en slik katt og mus-taktikk henter til et generelt trekk ved Sloterdijk. I dag er han, i kraft av sin ubestridte posisjon i tysk åndsliv, blitt en form for elitist, *samtidig* som han henvender seg jevnlig til massene, blant annet med det filosofiske talkshowet *Das philosophische Quartett*, hvor han var programleder frem til 2012.

Sloterdijk er altså en svært populær filosof, og Kleinmichel fremhevet hans vittige potensiale. Sloterdijks skrivestil er mer litterær og spekulerende enn akademisk formell, slik at hans tenkning fremstår mer bevegelig enn hos sine meningsmotstandere. I tillegg peker denne posisjonen på et hovedmoment i *Kritikk av den kyniske fornuft*. Den formen for kynisme som Sloterdijk utviser med sin egen kritikk ligner mistenkelig på hva han plederer for i denne boken; en kynisme som vil avkle alskens illusjonsmakeri.

LES OGSÅ: [Anstrengelsens kulturfilosof](#)

Zynismus og Kynismus

Selv om Sloterdijk ikke skriver mye om kunst, blir kunsten likevel relevant i lys av hans kynismebegrep, påpekte Haraldseth. Ifølge Sloterdijk gav opplysningstidens angrep på absolutte målestokker støtet til en form for kynisme – *Zynismus* – som i dagens samfunn er blitt et massefenomen. Dagens kyniker er desillusjonert og bærer av en «falsk bevissthet». Han makter ikke å ta fatt på samtidens problemer fordi han allerede ser forandringen som nok en ny illusjon, forklarte Kleinmichel.

//]]]]> //]]>

Hva gjør man så som selvbevisst kyniker? Enten forholder man seg desillusjonert og avvisende, eller man later som om ting går sin rette gang ved å sette en rent funksjonell lit til samfunnets institusjoner. For Sloterdijk finnes det imidlertid en tredje vei, poengterte Kleinmichel. Kynismen har også et annet potensiale – *Kynismus* – som Sloterdijk ser i tradisjon fra antikkens kroppsglade og lett anstøtelige kyniker Diogenes.

Motgiften, slik vi finner den i *Kritikk av den kyniske fornuft*, er en form for kynisme som er livsbejaende og vital, som er aktivt åpen for illusjonene som incitament i tilværelsen, men som samtidig fortsetter å angripe dem.

Som Haraldseth fremhevet, blir Sloterdijk interessant ved at han lar kunsten inngå i det stivnede kynismeparadigmet: Vi, publikum, møter også verker som desillusjonerte, nettopp fordi målestokkene og de vurderlige kriteriene institusjonene garanterer for ikke oppleves som reelle; de er for lengst dekonstruerte, avvist og oppløst.

Slik presser kynismen seg også på de estetiske kriteriene. For selv om kunstverdenen ser på seg selv som politisk, økonomisk eller samfunnsmessig interessert og relevant, ender denne forbindelsen regelmessig som en kortvarig affære, en *one-night-stand*. Som sjelden er det man på sikt er ute etter, la Haraldseth til.

Kuratoren som ei skjære

Haraldseth og Kleinmichel tok også opp sider av *Zorn und Zeit (Vrede og tid)*. I denne boken tegner Sloterdijk en utviklingshistorie av vreden – *thymos* – og tar til ordet for å restituere den som dyd. En viktig tese er hvordan vreden opp gjennom historien både av religiøse retninger og politiske bevegelser er blitt lagret i «hevnbanker», hvor kundene ved behov så har kunnet løse ut «vredesvaluta» til eget bruk.

//]]]]> //]]>

Haraldseth trakk frem en analogi til kunstverdenen, slik Sloterdijk presenterer den i *Vrede og tid*: Vreden lagres også etter økonomiske prinsipper, men slik en bankansatt sjelden fullt ut kjenner bankindustriens overordnede logikk, kan kuratorene mangle innsikt i beveggrunnene for den kunstneriske kapital. Haraldseth refererte blant annet til fremveksten av den såkalte *abjekt-kunsten* – en kunstform som eksperimenterer med ideen om det urene og frastøtende – i New York på 1980-tallet, som et tydelig eksempel der museene, med kuratoren i spissen, tok lån i kunstneres vredeskapi tal til spottpris.

Kuratoren, meddelte Haraldseth, opptrer ofte som ei skjære – fuglen med forkjærlighet for edelt metall. Også kuratoren har øye for det som *skinner*, mer spesifikt det som er aktuelt i kunstverdenen. Imidlertid kan kuratoren forholde seg rent utvelgende og se bort fra kunstverkets kontekstuelle opphav. Kuratoren kan slik sett sees som et speilbilde på den *Zynismus*-holdning som har slått seg ned hos massene.

Kapitaliseringen av kunsten

Måten kunstverdenen, i likhet med vreden, er preget av «kapitalisering» ble tematisert videre. Haraldseth leste høyt fra en passasje i *Vrede og tid* hvor Sloterdijk henviser til kunstteoretikeren Boris Groys.

Et utdrag fra *Vrede og tid*, oversatt av Yngve Leonhardsen, kan leses hos [Vagant](#).

Eldre kunstverk, mener Groys, fungerer som en lagerbeholdning hvor samtidskunstnere tar lån for å frembringe noe nytt. Denne akkumulasjonen kaller han «arkivet». Arkivet utvikles ved at kunstneren produserer inntil arkivforvalterne – blant dem museene og kuratorene – vurderer et verk som særegent. Da skinner det for et øyeblikk i unik glans, før det uunngåelige skjer og det havner i arkivet – som grunnlag for gjenkomsten av det nye.

En slik veksling mellom å investere i og høste fra arkivet, utdypet Haraldseth, fører i annen omgang til utvidede kunstdefinisjoner. På denne måten er ikke arkivet et fortidig, møllspist depot. Det er også noe som ligger foran oss i kraft av å frembringe noe som ikke umiddelbart kan defineres.

LES OGSÅ: [Rusletur i randsonen](#)

Helt på tampen av kvelden ble også Kleinmichel utfordret med et godt innspill fra salen: Finnes det en samfunnsmessig forpliktelse i kynismen hos Sloterdijk? Sloterdijk foreskriver ikke noen politisk eller samfunnsmessig løsning bortsett fra den tredje, *kritiske* kynismen, forklarte Kleinmichel. Her er sentrale aspekter individets vedvarende læring og det å trene opp selvbestemmelsen. Målet, som riktignok står ganske åpent for problematisering, er for Sloterdijk som for mange andre

tenkere; «et godt liv levd i sannhet».

**Slik de oppmøtte fikk erfare denne kvelden er Torpedo Salong et ypperlig initiativ.
Samtalene fortsetter videre denne våren, så møt opp!**